

EĞİTİMDE YENİ YAKLAŞIMLAR DERGİSİ
Journal of New Approaches in Education

Cilt 7/Sayı 1, 2024, s. 14 - 36

Makale Bilgisi/Article Info

Geliş/Received: 21.04.2024

Kabul/Accepted: 30.06.2024

**KÜRESELLEŞME, KÜRESELLEŞME KARŞITLIĞI
VE İNGİLİZCE: NEREDEYİZ, NEREYE GİDİYORUZ?**

Mustafa Zülküf ALTAN¹

ÖZET

2017 yılında kaleme aldığım "Küreselleşme, İngilizce Öğretimi ve Türkiye" başlıklı makalemde yedi yıl sonra ortaya çıkan yeni durumu değerlendirmem gerektiğini düşünerek bu makaleyi yazmaya karar verdim.

Küreselleşme, ülkeler arasında özellikle ekonomi, siyaset ve kültür alanlarında artan karşılıklı bağımlılık sürecidir. Küreselleşmeyi mümkün kılan şey, insanların ve nesnelere hareket etme ve iletişim kurma kapasitelerinin ve verimliliklerinin sürekli artmasıdır. Ancak 1999 yılında "Seattle buluşması" olarak bilinen ve Dünya Ticaret Örgütü zirvesini protesto için yapılan eylemlerden sonra bütün dünyada ciddi anlamda bir küreselleşme karşıtlığı başlamış ve bu durum devam etmektedir.

Batılı anlamda küreselleşme İngilizce sayesinde mümkün olmuştur. Bu durum da birçok ülkede eğitim, iş ve pek çok diğer sektörün dili olarak İngilizcenin hâkim ve uluslararası iletişim dili olmasına yol açmıştır.

Bu makalede, küreselleşmenin, küreselleşme karşıtlığının ve başta İngilizce olmak üzere yabancı dil öğretimi/öğreniminin mevcut durumu ile birlikte geleceğe yönelik vizyon paylaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Küreselleşme Karşıtlığı, Yabancı dil, Diller, İngilizce

¹ Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, E-Posta: altanz@erciyes.edu.tr ORCID No: 0000-0001-93915856.

GLOBALIZATION, ANTI-GLOBALIZATION AND ENGLISH LANGUAGE: WHERE ARE WE, WHERE ARE WE HEADING?

ABSTRACT

Seven years after my 2017 article titled "Globalization, English Language Teaching and Turkey", I decided to write this article, thinking that I should evaluate the new situation that has emerged.

Globalization is the process of increasing interdependence between countries, especially in the fields of economy, politics and culture. What makes globalization possible is the ever-increasing capacity and efficiency with which people and things move and communicate. However, after the protests against the World Trade Organization summit in 1999, known as the "Seattle meeting", a serious anti-globalization movement began all over the world and continues to this day.

Globalization in the Western sense has been made possible by English. This has led to English becoming the dominant and international language of communication in many countries as the language of education, business and many other sectors.

In this article, the current state of globalization, anti-globalization and foreign language teaching/learning, especially English, and the vision for the future are shared.

Keywords: Globalization, Anti-Globalization, Foreign Languages, Languages, English

1. GİRİŞ

Ülkelerin, ekonomik gelişmişlik düzeyleri ne olursa olsun, karşı karşıya olduğu daimî zorluklardan biri finansal istikrar, ekonomik büyüme ve daha yüksek yaşam standartlarına ulaşmaktır. Bu hedeflere ulaşmak için izlenebilecek pek çok farklı yol vardır ve ulusal ekonomilerin, siyasi sistemlerin kendine özgü yapısı göz önüne alındığında, her ülkenin izleyeceği farklı yollar vardır. Ancak dünya genelindeki deneyimlere dayanarak, daha fazla refahın özünde, birkaç temel ilkenin yattığı görürüz. Bunlar arasında yatırım (yerli ve özellikle doğrudan yabancı yatırım), teknolojinin yayılması, güçlü kurumlar, sağlam makro-ekonomik politikalar, eğitilmiş bir işgücü ve piyasa ekonomisini sayabiliriz. Ayrıca, neredeyse tüm yüksek büyüme oranına sahip ülkeleri birbirine bağlayan ortak bir paydanın da küresel ekonomi içinde yer almaları ve bu ekonomiyle bütünleşmeleri olduğunu görürüz.

Farklı büyüklükteki ve farklı bölgelerden, ülkeler "küreselleştikçe" vatandaşlarının daha geniş bir mal ve hizmet yelpazesine erişim, daha düşük fiyatlar, daha fazla ve daha iyi ücretli işler, daha iyi sağlık ve daha yüksek genel yaşam standartları şeklinde fayda sağladığına dair önemli kanıtlar da vardır. Son 20 yılda, bazı ülkeler küresel ekonomik güçlere daha açık hale geldikçe, gelişmekte olan dünyada aşırı yoksulluk içinde yaşayanların oranının yarı yarıya azalmış olması, muhtemelen sadece bir tesadüf değildir.

Küreselleşmeyle bağlantılı olarak her ne kadar çok şey başarmış olsa da yapılması gereken daha çok şeyin olduğu açıktır. Örneğin, bölgesel farklılıklar devam etmektedir: Doğu ve Güney Asya'da

yoksulluk azalırken, Sahra altı Afrika'da artmıştır. BM'nin İnsani Gelişme Raporu'na (UNDP, 2008) göre halen yaklaşık 1 milyar insan günde 1 doların altında bir gelirle, 2,6 milyarı ise günde 2 doların altında bir gelirle yaşamaktadır. Küreselleşmenin savunucuları bunun çok fazla küreselleşmeden değil, çok az küreselleşmeden kaynaklandığını savunuyor. Dünya genelinde yaşam standartlarını yükseltmeye devam etmenin önündeki en büyük tehdit ise küreselleşmenin başarılı olması değil, başarısız olmasıdır, diyen uzmanlar da mevcuttur. Küreselleşmeye en çok ihtiyaç duyanlar gelişmekte olan ekonomilerdeki insanlardır, çünkü küreselleşme onlara dünya ekonomisinin bir parçası olmanın getirdiği fırsatları sunmaktadır.

Aslında küreselleşme, gelişmekte olan ülkelerde yaşayan insanlar için olağanüstü ilerleme sağlanmasına yardımcı oldu. Bu konuda ciddiye alınabilecek çalışmalara imza atan Dollar ve Kraay'e (2002, 2004) göre, 1980'den beri küreselleşmenin yoksulluğun ve küresel gelir eşitsizliğinin azalmasına katkıda bulunduğu belirtilmektedir. Aynı çalışmalarda gelişmekte olan dünyadaki "küreselleşen" ülkelerde kişi başına gelirin, 1990'larda "küreselleşmeyen" ülkelere göre üç buçuk kat daha hızlı arttığını tespit edildi.

Eleştirmenler ise, bu dönemde dünyanın çok az kazanım elde eden bölgelerine işaret ediyor ve bunu küreselleşmenin başarısızlığı olarak vurguluyorlar. Bu belki de sorunu yanlış teşhis etmenin bir sonucu da olabilir, elbette. Yani bir bakıma gelir dağılımının, eşitsizliğin son derece fazla olduğu bir dünyada asıl kaybedenler, küreselleşmeye çok fazla maruz kalan ülkeler değil tam tersi bu sistemin dışında kalanlardır.

Küreselleşme, bilginin ekonomik önemini artırmış ve bunun sonucunda ülkelerin küreselleşmeden faydalanabilmeleri için eğitim kilit önem kazanmıştır. Küreselleşme eğitimi için yeni fırsatlar yaratsa da ülkeler arasındaki ekonomik eşitsizlikleri de artırmaktadır. Yabancı dil (ler)e hâkim olmak gibi iyi becerilere sahip bireylerin, uluslararası ekonomiyle bağlantılı sektörler ve hizmetler tarafından talep edilme olasılığını da arttırmıştır (Altan, 2017).

Eğer bilgi küreselleşmenin temelini oluşturuyorsa, küreselleşmenin bilginin aktarımı üzerinde derin bir etkisi vardır demektir (Sahlberg, 2006). Ulusal eğitim sistemlerinin kalitesi, uluslararası alanda tamamen karşılaştırıldığından, eğitimin kalitesi küreselleşmenin kazananlarını ve kaybedenlerini belirlemede çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle eğitim, sürekli değişen toplumların ihtiyaçlarını karşılamak için gelişmek ve büyümek zorundadır. Son yıllarda bazı alanlarda değişimin hızı o kadar artmıştır ki eğitim sistemleri, bu değişime ayak uydurmak için gerekli değişiklikleri yapmakta maalesef zorlanmaktadır (Carnoy & Rhoten, 2002).

Bir kavram olarak küreselleşme, birçok farklı kişi tarafından ve birçok farklı bağlamda hem olumlu hem de olumsuz olarak kullanılmıştır. Küreselleşme üzerine yapılan tüm tanımlar, küreselleşmenin bilgi, iletişim ve ulaşım teknolojilerinin yardımıyla insanların iletişim kurduğu, paylaştığı ve iş yaptığı sınırları

olmayan bir dünya yaratma gücüne sahip olduğu ve tüm bunların aracının da İngilizce olduğu konusunda birleşmektedir (Lerche, 1998; Bertucci & Alberti, 2003). Dolayısıyla küreselleşme yeni emperyalizm ise, İngilizce de onun dilidir! (Altan, 2010; Ricento, 2012; BC, 2013).

Bu nedenle, İngilizce ve küreselleşme el ele tüm dünyaya yayıldı ve küreselleşme konusunda yeni gerçekler oluşmaya başlasa da yayılmaya devam ediyor. Gerçekten de küresel bir dile sahip olmak küreselleşmeye yardımcı olmuş ve küreselleşme de küresel dili güçlendirmiştir (Warchauer, 2000). Bu el-ele vizyonun arkasındaki fikri paylaşmama rağmen, İngilizceyi küresel dil olarak görmüyorum, bunun yerine küresel/uluslararası iletişim dili veya aracı olarak görüyorum. Küresel dil teriminin tamamen başka bir konu olduğunu düşünmekteyim.

2. KÜRESELLEŞME NEDİR?

Küreselleşme, genellikle, uluslararasılaşma ile eşanlamlıdır ve dünya genelinde insanların, kurumların artan bir şekilde birbirine bağlanması ve karşılıklı bağımlılığına atıfta bulunur. Küreselleşme hem bir süreç hem de bir teoridir (Encyclopedia of Education).

Bu olgunun yaygın olarak Sanayi Devrimi'nin ardından 19. yüzyılda başladığı kabul edilir, ancak bazı akademisyenler bunu daha spesifik olarak, ihracatın bazı ülkelerin gayri safi yurtiçi hasılasında (GSYİH) çok daha önemli bir pay haline geldiği yaklaşık 1870 yılına dayandırmaktadır. Bu artışın devam etmesi büyük ölçüde yeni teknolojilerin (özellikle iletişim ve ulaşım alanlarında) gelişmesine ve dünyanın dört bir yanındaki ülkelerin liberal ticaret politikalarını benimsemesine bağlanabilir (Volle, 2024).

En geniş anlamda küreselleşme, 20. yüzyılın sonları ve 21. yüzyılın başlarında yoğunluğu ve ölçeği artmış olarak algılanan, insanların, fikirlerin ve kaynakların yerel, ulusal ve bölgesel sınırlar ötesinde kültürel, siyasi, ekonomik ve teknolojik olarak bir araya gelmesi ve kaynaşması süreci veya durumu olarak tanımlanabilir. Bu artan entegrasyon, malların, hizmetlerin ve sermayenin sınır ötesi hareketinin yanı sıra insanların ve bilginin de uluslararası sınırlar ötesine taşınmasının bir sonucudur. Bununla birlikte, sosyal ve kültürel çerçevelerden küresel politik-ekonomik sistemleri veya ulus ötesi sosyal aktörleri en etkili olarak görenlere kadar, tam olarak ortaya çıktığı zaman dilimi veya en önemli şekillendirme süreçleri konusunda küresel bir fikir birliği yoktur. Küreselleşmenin insan toplulukları ve dünya üzerindeki etkisinin çoğunlukla iyi mi yoksa çoğunlukla kötü mü olarak algılanması gerektiğine dair birbiriyle kesişen sorular da mevcuttur.

Küreselleşme teorisi nispeten yeni olsa da süreç yeni değildir. Tarih pek çok küreselleşme eğilimine tanıklık etmiştir. Küreselleşmenin tam olarak ne zaman başladığı konusunda akademisyenler arasında şiddetli bir tartışma vardır (IMF, 2008).

Küreselleşme, genellikle hem inovasyon hem de teknoloji tarafından yönlendirilen, dünya çapında ekonomilerin artan entegrasyonudur. Küreselleşme, malların, hizmetlerin, sermayenin sınır ötesine

taşınması, satılması gibi ekonomik hareketleri ve ticareti içerir. Aynı zamanda insanların ve bilginin hareketini de içerir.

Tarih boyunca, fetihçi imparatorluklar, fethedilen topraklarda kültürlerin, fikirlerin, ticaretin, teknolojinin ve insanların karışmasına neden olmuştur. Modern dünyada küreselleşme genel olarak serbest ticaret politikalarının yaygınlaşması ve ekonomik korumacılığın aşınması anlamına gelmektedir.

Bazıları küreselleşmenin başlangıcını, 1400'lü yıllarda, Avrupalıların Çin ve Hindistan'a giden daha kısa baharat yolları için Atlantik boyunca yelken açtıkları, Keşif Çağı'na dayandırmaktadır. Birçoğu ise Kristof Kolomb ve diğer denizci kaptanların dünya çapında ticari amaçlı ticaret yollarını açmak için yaptıkları yolculukları, küreselleşmenin başlangıcı olarak işaret etmektedir (National Geographic).

Modern küreselleşme sürecini kendisinden önceki küresel entegrasyon biçimlerinden ayıran şey, elbette ki hızı ve kapsamıdır. Bazı akademisyenlere göre, modern küreselleşmenin üç farklı dönemi tanımlanabilir ve bunların her biri uluslararası etkileşimde ani hızlanma noktaları ile işaretlenmiştir. Bu şemaya göre, "ilk küreselleşme" dönemi, yeni ulaşım ve iletişim teknolojilerinin uzaklığın dezavantajlarının çoğunu azalttığı veya ortadan kaldırdığı yaklaşık 1870 ile 1914 yılları arasındaki dönemi ifade etmektedir. "İkinci küreselleşme" döneminin, ABD dolarının değerine dayalı uluslararası para sisteminin kapitalist ülkeler arasında yeni bir ticaret düzeyini kolaylaştırdığı kabaca 1944'ten 1971'e kadar sürdüğü söylenmektedir. "Üçüncü küreselleşme" döneminin ise komünist Doğu bloğunu sermaye akışına açan ve World Wide Web'in yaratılmasıyla aynı zamana denk gelen 1989-90 devrimleriyle başladığı düşünülmektedir. Bazı akademisyenler yeni bir küreselleşme dönemi olan "dördüncü küreselleşme" döneminin başladığını ileri sürmektedir, ancak bu dönemin ne zaman başladığı veya kendi tanımını hak edecek kadar farklı olup olmadığı konusunda çok az fikir birliği vardır (Hopkins, 2022; O'Rourke and Williamson, 1999).

"Birinci küreselleşme", ekonomistler tarafından 1870-1914 yılları arasında gerçekleşen dünyanın ilk büyük ticaret ve finans küreselleşmesi dönemini tanımlamak için kullanılan bir ifadedir. "İkinci küreselleşme" 1944 yılında başlamış ve 1971 yılında sona ermiştir. Bu da 1989'da başlayan ve günümüzde de devam eden "üçüncü küreselleşme" dönemine yol açmıştır ("First globalization", 2014).

Diğer akademisyenler küreselleşmeyi çok daha çağdaş bir olay olarak görmektedir. Birçoğu, mevcut haliyle, İkinci Dünya Savaşı'ndan daha önce başlamayan modern bir olgu olarak görmektedir (Mazlish, 2011).

Terimin kendisi 1980'lerden beri yaygın olarak kullanılmaktadır ("First globalization", 2014). Bu kapsamda küreselleşmenin başlangıcını belirlemek de kelimenin farklı anlamlarına bağlı olarak değişebilmektedir. Küreselleşme tabiri hem bir tanımlama hem de siyasi bir ideoloji olarak kullanılabilir. İkinci kullanımı genellikle eleştirel bir anlamda Amerikan hakimiyetinin dünya çapında sürekli olarak yayılmasıyla eşanlamlı olarak da kullanılmaktadır (Frazer, 2014).

Küreselleşme kelimesi genellikle 1983 yılında bu terimi ortaya atan Harvard Business School profesörlerinden Theodore Levitt'e atfedilir. Küreselleşme ve Piyasalar başlıklı bir makalesinde, Levitt, Coca-Cola ve McDonalds gibi şirketlerin bölgesel piyasalarda nasıl bir tür tekdüzelik yarattığına dikkat çekmiştir (Levitt, 1983; Feder, 2006).

Küreselleşmenin yükselişi hiçbir zaman tamamen sorunsuz ya da garantili olmamıştır. İki dünya savaşı arasında küresel ticaretin azalmasının ardından 60 yıl boyunca küreselleşme artarak devam etti. Buna 1990'dan 2008'e kadar süren hiper-küreselleşme dönemi de dahildir.

Küreselleşme ile ilgili bazı istatistikleri de paylaşmak isterim (Gitnux, 2023):

- Küreselleşme, 1960 ile 2018 yılları arasında kişi başına düşen gelirden %23'lük bir artışa yol açmıştır.
- Küresel ihracatın küresel GSYH içindeki payı 1960 yılında %12 iken 2019 yılında %32'ye yükselmiştir.
- Doğrudan Yabancı Yatırım (DYY) girişleri 1970 yılında 14 milyar dolar iken 2017 yılında 1,5 trilyon dolara yükselmiştir.
- Hizmetler, 1990'da %38 iken 2020'de küresel ticaretin %54'ünü oluşturdu.
- 2020 yılına gelindiğinde, internet kullanıcılarının sayısı 1990'dan bu yana 22 kat artarak 4,9 milyar kullanıcıya ulaştı.
- Fosil yakıtlardan kaynaklanan küresel CO2 emisyonları 1960 ve 2018 yılları arasında 9,5 milyar tondan 36,4 milyar tona yükseldi.
- 2017 yılında küresel olarak nüfusun en zengin %1'lik kesimi toplam servetin %45'ine sahipti.
- Küresel palm yağı üretimi 1995 ve 2019 yılları arasında %400'ün üzerinde arttı.
- 1990 ve 2015 yılları arasında 1 milyardan fazla insan, aşırı yoksulluktan kurtuldu.
- Küresel okuryazarlık oranı 15 yaş ve üzeri yetişkinler için 2019 yılında %86,3'e ulaştı.
- 2000 ve 2020 yılları arasında küresel orta sınıf 731 milyon kişi arttı.
- 2019 yılında küresel yenilenebilir enerji sektörü 11,5 milyon kişiye istihdam sağladı.

- Uluslararası işçi dövizleri 2019'da küresel olarak 554 milyar dolara ulaştı.
- Küresel kent nüfusu 1950'de 745 milyon iken 2020'de 4,4 milyara yükseldi.
- Küresel tarımsal hasıla 1960 ile 2015 yılları arasında üç kattan fazla arttı.
- 2015 yılında küresel hane halkı servetinin %58'i finansal varlıklarda tutuluyordu.

3. KÜRESELLEŞME İYİ MİDİR, KÖTÜ MÜDÜR?

Küreselleşme son otuz yılın belki de en moda sözcüklerinden biridir. İnternette nakliye konteynırlarına kadar teknolojik yeniliklerin etkisiyle dünya çapında bilgi, ticaret ve sermaye alışverişindeki ani artış, bu terimi ilgi odağı haline getirmiştir.

Sosyal bilimciler küreselleşmenin temel yönlerini karşılıklı bağlantı, yoğunlaşma, zaman-mekân uzaklaşması (zaman ve mekânın varlık ve yokluğu birbirine bağlayacak şekilde düzenlenmesini sağlayan koşullar), bölgeler üstü olma, zaman-mekân sıkışması, uzaktan eylem ve karşılıklı bağımlılığın hızlanması olarak belirlemişlerdir. Modern analistler küreselleşmeyi uzun vadeli bir yersiz yurtsuzlaşma süreci, yani coğrafi konuma bakılmaksızın gerçekleşen sosyal faaliyetler (ekonomik, siyasi ve kültürel) olarak da görmektedir. Dolayısıyla küreselleşme, ekonomik, siyasi ve sosyal ilişkilerin zaman ve mekân içinde genişlemesi olarak tanımlanabilir. Bir üreticinin uzak bir pazar için bir ürün monte etmesi, bir ülkenin uluslararası hukuka boyun eğmesi ve bir dilin yabancı bir kelimeyi benimsemesi, küreselleşmenin örnekleridir (Volle, 2024).

Tarih aslında modern küreselleşmeye gelinceye kadar birçok olayla doludur. Çinli zanaatkârlar bir zamanlar Roma İmparatorluğu için ipek dokumuşlardır; Batı Avrupa'daki krallıklar Roma Katolik Kilisesi'nin emirlerini yerine getirmişlerdir; İngilizler, Hastings Savaşı'ndan sonraki yüzyıllarda birçok Norman Fransızcası kelimeyi benimsemişlerdir. Örneğin mutfak ve askeri kelimelerin birçoğunun kökü Fransızcaya dayanmaktadır. Bu etkileşimler ve diğerleri küreselleşmenin temellerini atmıştır. Bunlar da günümüzde tarihçiler ve ekonomistler tarafından modern olgunun önemli öncülleri olarak kabul edilmektedir. Analistler, Avrupalı kaşiflerin Atlantik ve Pasifik okyanusları boyunca deniz ticaret yolları kurduğu ve yeni topraklarla karşılaştığı 15. ve 18. yüzyılları "proto-küreselleşme" dönemi olarak nitelendirmektedir. Bu dönemden önceki entegrasyon da "arkaik küreselleşme" olarak nitelendirilmiştir (Volle, 2024).

Bazıları küreselleşmeyi iyi bir şey olarak görüyor. Nobel ödüllü ekonomist Amartya Sen'e göre küreselleşme dünyayı bilimsel ve kültürel olarak zenginleştirmiş ve birçok insana ekonomik olarak da fayda

sağlamıştır (Sen, 2002). Hatta Birleşmiş Milletler, küreselleşme güçlerinin 21. yüzyılda yoksulluğu ortadan kaldırma gücüne sahip olabileceğini öngörmüştür (UN, 2001).

Elbette aynı fikirde olmayan pek çok diğer kişi ve kurum da mevcuttur. Bunlardan en başlıcaları ve hemen herkesten önce küreselleşmeyi ve serbest piyasa ekonomisini eleştirenlerden olan ekonomistler Stiglitz (2002) ve Chang (2002) küreselleşmeyi, dünyadaki eşitsizliği azaltmak yerine devam ettirdiğini iddia ederler ve bu yüzden de adeta “aforoz” edilmişlerdir. Elbette Noam Chomsky gibi bu isimleri destekleyenler de mevcuttur (Fox, 2001; Chomsky, 2017). Bu isimlerin haklı olduklarını savunan büyük bir çoğunluk da mevcuttur. Küreselleşmenin en büyük destekçilerinden olan IMF (Uluslararası Para Fonu) geliştirmekte olan ülkelere yeni teknolojilerin girmesi ve yabancı sermayenin yatırım yapmasıyla eşitsizlik düzeylerinin artmış olabileceğini kabul etmiştir (IMF, 2007).

Bu eleştiriler birçok gelişmiş ülkede halkı tarafından da ciddi eleştiriler almış ve bu fikirler yaygınlaşmıştır, Fransa gibi. Bu eleştirilerden en başlıcaları da küreselleşmenin yerelin yok olmasına ve işverenin genelde işlerini daha ucuz işgücünün bulunduğu ülkelere taşımalarına izin vermesinden şikâyet etmektedirler. Örneğin, Fransa'da "küreselleşme" ve "delokalizasyon" serbest piyasa politikaları için aşağılayıcı terimler haline gelmiştir. Bir anket şirketi olan IFOP tarafından Nisan 2012'de yapılan bir anket, Fransızların sadece %22'sinin küreselleşmenin ülkeleri için "iyi bir şey" olduğunu düşündüğünü ortaya koymuştur (IFOP, 2012).

Küreselleşme, geliştirmekte olan ülkeleri genelde "kaybedenler" haline getirmekte, yolsuzluğu arttırmakta, kültürel kimlikleri aşındırmakta, egemenliklerini azaltmakta ve çevrenin tahribatını arttırmaktadır (The Economist, 2001).

Küreselleşme aynı zamanda evrensel olarak daha endişe verici etkiler de yaratmıştır. Genişleyen ulaşım ağları sadece ticaretin artmasını değil, hastalıkların yayılmasını da kolaylaştırmıştır. COVID-19 sürecini ve sonrasında yaşananları düşününüz. COVID-19 salgını küresel ekonomiyi, uluslararası seyahati, küresel tedarik zincirlerini ve insanların etkileşim biçimlerini de önemli ölçüde etkilemiş ve önümüzdeki yıllarda küreselleşmeyi de etkilemeye devam edecektir. Bir bakıma ciddi küreselleşme karşıtlığı tam da COVID-19 sırası ve sonrasında daha kuvvetli şekilde dillendirilmeye başlandı. İnsan kaçakçılığı ve kaçak avcılık, yasaklı maddeler gibi arzu edilmeyen ticaret, meşru ticaretin yanında gelişmiştir. Dahası, dünyanın modernleşmesinin yarattığı kirlilik küresel ısınma ve iklim değişikliğine yol açarak Dünya'nın yaşanabilirliğini tehdit etmektedir. Bütün bunlar küreselleşmenin birer ya da yan etkileri olarak görülebilir.

Küreselleşmenin bu sorunlara uyum sağlayıp sağlamayacağı aslında henüz belli değildir. Ancak küreselleşmenin daha şimdiden değiştiği çok açıktır. 2020'den itibaren dünyayı kasıp kavuran COVID-19 salgını küresel kilitlenmelerle sonuçlanmadan önce bile, ticaretin birçok ülkenin GSYİH'indeki payı zaten düşmüştü. Bu oran düşmeye devam ediyor (IMF, 2023). Günümüzde küresel tedarik zincirlerinin

işgücünden çok bilgiye dayandığı söylenebilir. Ve hizmetler artık küresel ekonomide mallardan daha büyük bir paya sahip. Bu durum da belki de "Dördüncü küreselleşme" dönemine girdiğimizi gösteriyor. Veya küreselleşmenin sonuna doğru geldiğimizi işaret ediyor.

Bu düşünceler giderek daha sert ve belirgin olarak dillendirilmeye başlandı ve neticede küreselleşmenin sonu geldi, yerele, ulus devlete dönüş anlamına gelen "deglobalization" daha yüksek sesle dillendirilmeye başlandı.

4. KÜRESELLEŞMENİN SONU MU GELİYOR?

Küreselleşmeme veya küreselcilik karşıtlığı, küresel kurumlar, anlaşmalar ve serbest dolaşım yerine güçlü ulus devletler, yerel çözümler ve sınır kontrolleri ile karakterize edilen daha az bağlantılı bir dünyaya doğru bir hareketi temsil etmektedir (Chatham House, 2022; "Deglobalization", 2018).

Küreselleşme karşıtı hareket, 1999 yılında "Seattle buluşması" olarak bilinen ve Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) zirvesini protesto için yapılan eylemlerle başladı demek hiç de yanlış olmayacaktır ("1999 Seattle WTO protests", 2021). Bu eylemden sonra en çok ses getiren eylem ise 2001 yılında Brezilya'nın Porto Alegre kentinde Dünya Sosyal Forumu'nu oluşturulması gösterilebilir. Dünya Sosyal Forumu, küresel sivil toplumun görünür bir tezahürü olarak kabul edilebilir. Dünya Sosyal Forumu, küresel kampanyaları koordine etmek, örgütlenme stratejilerini paylaşmak, geliştirmek ve dünyanın dört bir yanındaki hareketler ve bunların özel sorunları hakkında birbirlerini bilgilendirmek için bir araya gelen alter-küreselleşme hareketi (küresel adalet hareketi olarak da adlandırılır) üyeleri tarafından düzenlenir ("World Social Forum", 2022).

Küreselleşme karşıtlığı, teknolojiye yaşanan değişiklikler ve dünyada görülen sebeplerden biridir. Dünyada yaşanan sebepler ise ekonomik düşüş olabilir, ülkeler arası problemler yaşanabilir. Bu gibi nedenlerden dolayı küreselleşme karşıtlığı önümüze çıkan konulardan biridir. Küreselleşme konusunda ise karşımıza beş madde çıkmaktadır.

Pek çok kesimden küreselleşmenin ciddi sıkıntılar yarattığı ve dezavantajları olduğu yönünde fikirler mevcuttu. İngiltere'nin 2016 yılında gerçekleştirdiği Brexit (Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nden ayrılması) referandumuyla daha net dile getirilmeye başlayan bu süreç, ABD Başkanı Trump'ın 19 Eylül 2017'de New York'taki BM Genel Merkezi'nde 72. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda yaptığı konuşma (Trump, 2017) ve ardından 2019 yılında başlayan COVID-19 salgını ile zirveye ulaşmıştır.

Trump BM'de yaptığı konuşmada, küreselciliği ve ulusal sınırları ortadan kaldırmak isteyen küreselcileri hedef alan yeni milliyetçiliğinin özelliklerini dile getirmiş ve şunları söylemişti. " Etrafınıza ve bu büyük, muhteşem gezegenin her yerine baktığınızda gerçeği açıkça görebilirsiniz: Özgürlük istiyorsanız ülkenizle gurur duyunuz. Demokrasi istiyorsanız, egemenliğinize sahip çıkınız. Ve eğer barış istiyorsanız, ulusunuzu seviniz" Devamında "Bilge liderler, her zaman kendi halklarının ve ülkelerinin iyiliğini ön planda tutarlar... Gelecek küreselcilere ait değildir. Gelecek vatansızlara aittir. Gelecek, vatandaşlarını koruyan,

komşularına saygı duyan ve her ülkeyi özel ve benzersiz kılan farklılıkları onurlandıran egemen ve bağımsız uluslara aittir. Kendi uluslarımızı sevmek dünyayı tüm uluslar için daha iyi hale getirir" diye eklemişti. Dünyayı da "ulusal temellerini kucaklamaya" davet ediyordu.

Birçoğuna göre bu konuşma, Cumhuriyetçi Partinin savaş sonrası dış politika geleneklerine dönüş ve Fransız aşırı sağcı lider Marine Le Pen ya da Trump'ın eski baş stratejisti Bannon gibi aşırı milliyetçilerin "kısır, dar milliyetçiliğinin" bir kenara bırakılması anlamına geliyordu (McAuley, 2018).

Bu yaklaşım, Birinci Dünya Savaşından sonra Woodrow Wilson tarafından kurulan ve 70 yıl boyunca bir dünya kurumları mimarisi ve her zaman mükemmel olmasa da dünyanın sahip olduğu tek değerler sistemi olarak hüküm süren, liberal enternasyonalizmin, ana ilkelerinin açık bir reddi demektir. Buna karşılık Trump'a göre bugün artık, egemenlik ve sınırların bölgesel kontrolü ve polisliği üzerine kurulu bir vatanseverlik ve yeni bir milliyetçilik çağına giriyoruz. Sıklıkla dile getirildiği gibi, dine dayalı bazı küreselleşme biçimleri (Cusack, 2001), Hristiyanlık, liderleri kendi ulusal çıkarlarını görmezden gelmeye ikna etmişti ve Trump'a göre artık bu günler geride kalmalıydı.

Trump'ın yeni milliyetçilik anlayışı, iki dünya savaşının ardından geliştirilen ve 'farklı ulusların egemenliklerini korumak, güvenliklerini muhafaza etmek ve refahlarını artırmak için iş birliği yapabilecekleri vizyonuna dayanan, yenilenmiş bir ulusal çıkarıcılığa dayanıyor. Oysa Marshall Planı ("Marshall Plan, 2001"), devletlerarası engellerin azaltılmasını ve Avrupa Kıtası'nın ekonomik entegrasyonunu önermekte ve aynı zamanda verimlilik artışının yanı sıra modern iş prosedürlerinin benimsenmesini de teşvik ediyordu.

Trump, konuşmasında ulus-devlete övgüler düzerken, sorumlu liderleri kendi vatandaşlarına hizmet etme yükümlülüğüne ve ulus-devlet insanlık durumunu yükseltmek için en iyi araç olmaya davet ederken, dünya, dostluk ve uyum içinde birlikte çalışan bir ulus-devletler topluluğu haline gelmelidir, uyarısı yapıyordu.

Küreselleşmenin yükselişi hiçbir zaman tamamen sorunsuz ya da garantili olmamıştır. İki dünya savaşı arasında küresel ticaretin azalmasının ardından 60 yıl boyunca küreselleşme artarak devam etti. Buna 1990'dan 2008'e kadar süren hiper-küreselleşme dönemi de dahildir. Ancak 2008 mali krizi, ticaret savaşları, gelişmiş ekonomilerde haklarından mahrum bırakılmış orta sınıflar ve tek ortaklı ticarete aşırı bağımlılıkla ilgili artan endişeler nispeten durgun bir "yavaş dengelenme" dönemine yol açmıştır.

COVID-19, Rusya'nın Ukrayna ile savaşı, Ortadoğu ve Asya'da olup bitenler ve iklim değişikliği karşısında hükümetler ve küresel şirketler, küresel değer zincirlerinin faydalarından ziyade güvenlik ve dayanıklılık arayışındadırlar. Bütün bunlar da küreselleşme çağının sona ermekte olduğuna dair güçlü sinyaller vermektedir.

Günümüzde "yavaş dengelenme" küreselleşmeye doğru ilerliyor gibi görünmektedir. COVID-19 salgını, Ukrayna'daki savaş, artan ideolojik farklılıklar ve yeşil dönüşüm gibi küresel değer zincirlerinde son

zamanlarda yaşanan aksaklıklar, hükümetleri ve şirketleri dışa bağımlılıklarını yeniden gözden geçirmeye sevk etti. Daha dayanıklı büyüme modelleri için evlerine ve güvenilir ortaklara daha yakından bakıyorlar.

Bu duygu, medya manşetlerini ve siyasi duruşu aşarak yavaş da olsa genel kurumsal söylemin bir parçası haline geliyor. Barclays'ın Yatırım Bilimleri ekibine göre, kurumsal transkriptlerin küçük ama kayda değer bir kısmı, %4, 2022'de "onshoring"den, yani yatırımların tekrar yurda dönmesi, offshore'un tersi anlamında, bahsetmektedir. Pandemi öncesinde bu oranın %1'in altında olması dikkat çekicidir. Ancak üretimin geri dönmesinin dezavantajlarının da olması muhtemeldir. Daha az coğrafi çeşitlilik, bir ülkeyi iç soklara karşı daha savunmasız bırakabilir (Attinasi ve arkadaşları, 2023).

Yeniden yerinde üretimin küreselleşmeyi azaltıcı etkileri, uluslararası ticareti ve sınır ötesi yatırımı da azaltabilir ve verimlilik kazanımlarının bir ülkeden diğerine aktarılmasını zorlaştırabilir ki COVID-19 sırasında ve sonrasında sevkiyat konusunda yaşananları hatırlamanızı isterim. Tüm bunlar, özellikle uluslararası ticaretten en fazla faydalanan küçük, açık ekonomilerde refahı azaltabilir. Üretimin deniz aşırı ülkelerden geri aktarılması, uluslararası karşılaştırmalı avantajlardan elde edilen önceki kazanımları ortadan kaldırabilir ve yurtiçi üretim maliyetlerini de ister istemez artırabilir (Aiyar ve arkadaşları, 2023). Ancak veriler (EC, 2021), AB içinde yeniden tedarik açısından güçlü bir tepki olmadığına dair anket ve anekdot niteliğindeki kanıtları desteklemektedir. Şirketlerin bunun yerine tedarikçilerini çeşitlendirmek (örneğin kaynak ülkelerini artırmak yoluyla) ve stratejik envanterler oluşturmak gibi başka stratejiler izlediği görülmektedir (Seong ve arkadaşları, 2022).

Genel ticaret verileri henüz üretim zincirlerinin küreselleşmeden uzaklaşmadığını göstermese de dünyanın birçok yerinde politikalar artık verimlilikten ziyade yerel veya jeopolitik hedeflere öncelik vermektedir. Örneğin yarı iletkenler veya eczacılık ürünleri gibi stratejik sektörler, hükümet politikalarının bir sonucu olarak tedarik zincirlerinin yeniden şekillenmesine tanık olabilir. Geçmişteki toplam verilere ve ticari davranışlara dayanan bu analiz, tanım gereği geriye dönmüştür. Şirket düzeyinde halihazırda değişiklikler olsa da üretimin yer değiştirmesi maliyetli ve karmaşık olduğundan, ticaret modellerinde yapısal değişikliklerin ortaya çıkması zaman alabilir. Bu durum, daha fazla analiz yapılmasını ve firma düzeyinde verilerin veya firmaların gelecek planlarına ilişkin anketlerin kullanılmasını gerektirecektir.

Burada önemli bir alan da enerji konusudur. Enerji hem küreselleşme hem de küreselleşmenin azaltılması açısından izlenmesi gereken kilit bir sektördür. Ulusların iklim değişikliğini ele alma konusundaki ortak teşviki, son yıllarda küreselleşmiş iş birliğinin önemli bir kaynağı olmuştur. Ancak yeşil dönüşümün mekaniği de daha yerel bir odaklanmayı gerektiriyor.

Yenilenebilir kaynaklardan elde edilen enerjinin payında uzun vadeli bir artışa yönelik baskı, karbon yoğun ulaşım altyapısının azaltılması ve fiili tarifeler olarak hareket eden karbon fiyatlandırma mekanizmaları tarafından yönlendirilmektedir. Enerji güvenliği ve fosil yakıt fiyatlarındaki dalgalanmalarla ilgili artan

endişeler de yerli yenilenebilir enerjilere olan ilgiyi artırmaktadır ki bu da küreselleşmenin azalmasına hatta terk edilmesine yol açabilecek önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Barclays, 2022).

Son jeopolitik değişiklikler, küresel ekonomide küreselleşmeye doğru kayabilecek yapısal değişikliklere tanık olup olmadığımıza dair soruları ciddi şekilde gündeme getirmektedir. Her ne kadar son dönemdeki Euro bölgesi ticaret modellerinden güçlü kanıtlar elde edilememiş olsa da küresel ticaretin parçalanması riski gerçektir ve bunun sonuçları hem üreticiler hem de tüketiciler için ciddi olabilir. Eğer firmalar üretim zincirlerini daha verimli olan ülkeler yerine coğrafi olarak daha yakın olan ülkelere girdi temin edecek şekilde yeniden yapılandırılırsa, üretim maliyetlerinde bir artış yaşanabilir ve bu da nihayetinde tüketicilere yansıtılan nihai fiyatlara yansiyabilir.

Özetlemek gerekirse, dünya genelinde küreselleşmenin sona erdiği ve yeni bir düzenin gelmekte olduğu yönünde artan bir his var. Şüpheler bu fikri desteklemek için finans ve yatırım akışındaki yavaşlama, milliyetçiliğin ve korumacı politikaların yükselişi, ticaret savaşları, yabancı yatırımların kontrolü üzerindeki anlaşmazlıklar ve göçmen karşıtı politikalar gibi unsurları işaret ediyorlar. Diğer faktörler arasında küreselleşme döneminde artan işsizlik ve eşitsizliğe bağlı olarak insanların hoşnutsuzluğu da yer almaktadır.

Peki, küreselleşme gerçekten geriliyor mu? Eğer küreselleşmenin temel özellikleri olan ülkeler arasındaki ekonomik entegrasyon ve karşılıklı bağımlılığı mal ve hizmet ticareti akışları ile finans ve yatırım akışlarına göre ölçersek, çoğu zaman olduğu gibi, bir duraklamaya tanıklık ediyor olabiliriz. Ancak, 21. yüzyılın ekonomik dinamikleriyle daha uyumlu ölçütler kullanılabılırsa, küreselleşmenin azalmak yerine hızlandığına dair işaretleri de ortaya çıkabilecektir.

5. DİLLERİN GELECEĞİ KAPSAMINDA KÜRESLEŞMENİN İLETİŞİM DİLİ İNGİLİZCE VE GELECEĞİ

Dilin geçirdiği evrim süreci büyüleyici olduğu kadar çok uzun zamanlardan beridir dilbilimciler, bilim insanları hatta sıradan insanlar arasında ciddi spekülasyon ve tartışma kaynağı olmuş bir konudur. Bu tartışmaların merkezinde son yıllarda artık teknoloji ve yapay zekâ alanındaki ilerlemeler yer almaktadır. Bu durum da insanların dilin/dillerin gelecekte neye benzeyebileceğini ve önümüzdeki on yıllarda veya yüzyıllarda nasıl evrilebileceğini merak etmelerine yol açmaktadır.

Son zamanlarda sıklıkla dile getirilen bir olasılık, teknolojinin dilin geleceğini şekillendirmede çok önemli bir rol oynayacağıdır. Yapay zekâ kapsamında Doğal Dil İşleme (Natural Language Processing) özellikle de üretken yapay zekâ gelişmeye devam ettikçe, insan dilini anlayabilen, konuşabilen ve üretebilen daha fazla makine, uygulama, hatta insanımsılar görmemiz kuvvetle muhtemeldir. İşte burada dikkat çekmek istediğim bir ayrıntı bulunmaktadır. Bu durum, makineler tarafından kullanılmak üzere özel olarak tasarlanmış yeni dillerin ya da lehçelerin geliştirilmesine yol açabilir mi?

Küreselleşmenin sıcak bir konu olduğu dönemlerde sıklıkla küreselleşmenin, potansiyel olarak diğerlerinin aleyhine olacak şekilde, belirli dillerin, özellikle de İngilizce, daha fazla yayılmasına ve benimsenmesine yol açacağı konuşulmakta hatta diğer dillerin tamamen ortadan kalkacağı iddia edilmekteydi. Bu diğer dillerin tamamen ortadan kalkması gibi bir şiddette olmasa da baskın bir dil haline geldi. Yani iddia edildiği gibi süreç diğer dillerin marjinalleşmesine veya tamamen kaybolmasına yol açmadı. Küreselleşme aslında dilleri hem olumlu hem de olumsuz yönde etkiledi. Olumsuz etkiler arasında, çoğunluk dilleri normatif hale geldikçe azınlık dillerinin kaybolması ve iletişimcilerin internet stenografisi ve kısaltmalar kullanmasıyla, dilbilgisi becerilerinin azalması da sayılabilir. Aslında benzer korkunun şimdi yapay zekâ için yaratıldığını görmek şaşırtmıyor ancak bu kez durumun biraz daha farklı olduğu açıktır.

Bu arada dilin geleceğinin daha merkezlessiz ve daha çeşitli yaklaşımlarla şekillenmesi de mümkün olabilir. Giderek daha fazla insan internet aracılığıyla birbirine bağlandıkça, emoji ve dilin diğer görsel biçimleri gibi yeni iletişim biçimlerinin ortaya çıkabileceğini göz ardı edemeyiz ki kısmen bu durum yaşanıyor aslında. Bu durum, birçok farklı dil ve lehçenin bir arada var olduğu ve geliştiğı daha kapsayıcı ve çeşitli bir dil ortamına yol da açabilir.

Açıkçası dilin geleceğı bazılarının iddia ettiği gibi tek bir yönde evrilmiyor, belirsizdir ve muhtemelen de teknoloji, küreselleşme, küreselleşme karşıtlığı ve dünyanın artan birbirine bağıllığı gibi çeşitli faktörler tarafından şekillendirilecektir. Gelecekte ne olursa olsun, dilin gelişmeye, uyum sağlamaya devam edeceği ve insanların birbiriyle iletişim kurmasının yeni ve heyecan verici yollarını sunacağı açıktır. Buna insansılar da dahil!

Gelelim İngilizceye. İngilizce, bin yıl önce İngiltere'deki halkın dilinden çok uzun bir yol kat ederek tüm dünyaya yayıldı ve gezegendeki en yaygın dillerden biri haline geldi (Altan, 2010). İngilizce şu anda dünya genelinde en çok konuşulan dildir ve yaklaşık 2,3 milyar insan bu dili ana veya ek dil olarak konuşmaktadır (Patel ve arkadaşları, 2023).

Bugün İngilizce olarak bilinen dil olan Modern İngilizce, Rönesans döneminde ortaya çıkmıştır (Wilton, 2005). Bu, Shakespeare'in diliydi ve birçok Latince ve Yunanca kelime yeniden canlandırılarak İngiltere halkına tanıtıldı. 1400'lerin sonlarında İngiltere'de matbaa geliştirildi, kitlelere okuryazarlık kazandırıldı ve dilin standartlaştırılmasına yardımcı oldu.

Tamamen İngilizce olan ilk sözlük, Robert Cawdrey'in yaklaşık 3.000 kelimeyi işleyen *A Table Alphabetical* (1604) adlı kitabıydı. 1746-47'de Samuel Johnson, o zamanın en iddialı İngilizce sözlüğünü, 43.500 kelimelik bir listeyi hazırladı (Britannica; Wikipedia). O tarihten bu yana dilin yapısı pek değişmedi ancak içerdiği sözcük sayısı büyük ölçüde arttı. Bunun nedeni kısmen geliştirilen harikaları tanımlamak için Latince ve Yunanca terimlerin sıklıkla kullanıldığı sanayi devrimi, kısmen de İngiliz sömürgeciliğidir (Wilton, 2005). İmparatorluğun bazı kısımları dünyaya yayıldıkça, birçok farklı dilden kelimeler İngilizceye dahil edildi. Yirminci yüzyılda iki dünya savaşı daha da fazla dilden kelimeler getirdi.

Son birkaç on yılda, özellikle ekonomik ve bilimsel alışverişin ortak dili olarak İngilizcenin dünya çapındaki rolünde hızlı bir büyüme görüldü. Crystal (1997)'e göre dünyadaki uluslararası kuruluşların %85'i ulusötesi iletişimde resmi dil olarak İngilizce'yi kullanmaktadır. Dünya film pazarının yaklaşık %85'i İngilizce iken, neredeyse tüm konularda yayınlanan araştırma makalelerinin %90'ı İngilizce yazılmaktadır. Bu eğitimsel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik küreselleşme, İngilizcenin kullanımındaki büyümeyi büyük ölçüde hızlandırdı.

İngilizcenin dünyanın ortak iletişim dili olarak kullanılmasındaki pekişme, küreselleşmeye bağlanabilir. Ekonomik bir olgu olarak bakıldığında; küreselleşme, uluslararası ticaret, yatırım ve sermaye akışlarındaki büyüme yoluyla ulusal ekonomik sistemlerin artan etkileşimini ve entegrasyonunu içermektedir. Giddens (2000) küreselleşmeyi, modernitenin üç kaynağından biri olan mekân ve zamanın mekândan ayrılmasının hem koşulu hem de sonucu olarak tanımlamakta ve anlık iletişimle bilgi ve kültürün dünya çapında eş zamanlı olarak paylaşılabilirliğini vurgulamaktadır.

Crystal (1997), bir dilin, her ülkede tanınan özel bir rol geliştirdiğinde gerçek anlamda küresel bir statüye ulaştığına dikkat çekmekte ve İngilizcenin bu statüyü kazandığını ileri sürmektedir. Böyle bir küresel statünün, bilimsel, ekonomik, politik, askeri ve kültürel güç (öncelikle bilgi ve bilgiyi depolama ve aktarma aracı olarak İngilizcenin kullanılması) dahil olmak üzere faktörlerin bir kombinasyonundan kaynaklandığını öne sürüyor. İngilizcenin bilginin yayılmasındaki rolü, İnternet sayesinde son yirmi yılda hızla arttı. İnternetin önemi, sadece araştırma ve eğitim değil, aynı zamanda pazarlama ve ticaretin yanı sıra eğlence ve hobiler de dahil olmak üzere insan yaşamının her alanında hızla artmıştır. Bu, internet hizmetlerinin nasıl kullanılacağını bilmenin ve bunun bir parçası olarak İngilizce okuma ve yazmanın giderek daha önemli hale geldiği anlamına geliyor.

İngilizce günümüzde; bilimin, havacılığın, bilgisayarın, diplomasinin, turizmin, uluslararası iletişimin, medyanın ve internetin ortak dilidir. Bu bakımdan ister profesyonel ister kişisel nedenlerle olsun, İngilizcenin önemini anlamak insanların hedeflerine ulaşmasına yardımcı olmaktadır.

İngilizcenin küreselleşmesine ilişkin yaygın görüş, birkaç gözlemlerle yumuşatılmıştır. British Council tarafından yaptırılan bir çalışmada Graddol (1997) küresel İngilizce kullanımına yönelik görünürde "durdurulamaz" (s. 2) eğilimden söz eder, ancak aynı zamanda bu durumun beklenmedik bir şekilde, dünya olaylarındaki nispeten küçük bazı değişiklikler nedeniyle, aniden değişebileceğine de işaret eder.

Gerçek dil kullanımını inceleyen Wallraff (2000), örneğin şunu ileri sürmektedir: Amerika Birleşik Devletleri'nde İspanyolcanın yayılması, İngilizcenin kendinden önceki her şeyi silip süpürmediğini gösteriyor. Ancak bu sesler, İngilizcenin azalmadan yayılmasına ilişkin yaygın algı ve endişeler göz önüne alındığında nadir ve zayıftır. Sonuç olarak TESOL (İngilizcenin ikinci veya yabancı dil olarak öğretilmesi) profesyonellerinin, küresel İngilizcenin eğitim politikası sonuçları hakkında daha net bir anlayışa ihtiyaçları vardır.

Diğer taraftan Nunan (2003) İngilizcenin küresel bir dil olduğu yönündeki yaygın algıya rağmen İngiliz dilinin, dünya çapında eğitim sistemleri, eğitim politikaları ve uygulamaları üzerindeki etkileri konusunda sistematik bir bilgi nispeten bulunmamaktadır demektir

İngilizce, 21. yüzyılda çeşitli faktörler nedeniyle küresel bir dil haline gelmiştir. İngilizce, milliyet, kültürel geçmiş veya ırktan bağımsız olarak küresel toplumda bir iletişim, güçlendirme ve birleştirme aracı olarak yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Pandarangga, 2015). İngilizcenin yaygınlığı ve aşinalığı, onu farklı dilleri konuşanlar arasında uluslararası, küresel, yabancı/ikinci dil veya “lingua franca” (farklı anadillere sahip insanların birbirleriyle iletişim kurmak için kullandıkları dil) olarak kolayca erişilebilir ve kabul edilebilir kılmaktadır (Bohara, 2018). Buna ek olarak, İngilizce, uluslararası politika, diplomasi, bilgi teknolojisi, bilim ve teknoloji, eğitim, uluslararası çatışmaların çözümü ve dünya ekonomisinde baskın bir rol oynamaktadır (Raja, 2012). Ayrıca, İngilizcenin sayısız işlevi ve diğer dillere göre tercih edilirliliği, iş dünyası, etkileşim, tıp, mühendislik, eğitim, sanat ve hukuk gibi çeşitli alanlar için bir araç olarak hizmet eden küresel bir dil statüsüne katkıda bulunmuştur (Tam, 2019). Genel olarak, toplumun küreselleşmesi ve evrensel bir iletişim aracına duyulan ihtiyaç, 21. yüzyılda İngilizcenin küresel bir dil olarak kaçınılmazlığına ve gerekliliğine yol açmıştır (Suleymanova, 2019).

Patel ve arkadaşlarının (2023) British Council adına İngilizce ve öğretimi konusunda yürüttükleri “Küresel Perspektifler” adlı çalışmanın sonucunda ortaya çıkan bazı önemli sonuçları da burada paylaşmak isterim.

Bu yayın, programı tanımlamakta ve 14 yuvarlak masa toplantısı sırasında 49 ülke ve bölgeden 92 politika yapıcı ve etki sahibi ile İngilizcenin geleceği hakkında yapılan görüşmelerden elde edilen bulguları paylaşmaktadır. Bu konuşmalardan ortaya çıkan bazı bulgular şöyledir:

- İngilizce, anadili İngilizce olmayan diğer ülkelerin uluslararası arenadaki artan gücüne rağmen, en azından önümüzdeki on yıl boyunca ana küresel ortak dil olmaya devam edecektir;
- İngilizce, teknolojiye benzer şekilde, daha fazla eşitliğe yol açabilir ancak aynı zamanda mevcut eşitsizliği de artırabilir;
- Herkes için bağlantı ve iyi öğretmen temini, daha fazla eşitliği teşvik etmek için kilit unsurlardır (özel ve kamu eğitim sistemleri arasındaki uçurum gibi ülkeye göre değişen diğer eşitsizliklerden bahsetmeye gerek yok);

- İngilizce sadece bir iletişim aracı olarak değil, öğrencilerin bütünsel gelişiminin bir parçası olarak ele alınmalıdır (materyaller bu fikri yansıtmak şeklinde geliştirilmelidir);
- Etkili çevrimiçi öğretim ve öğrenim için çevrimiçi öğretim materyalleri, içerik ve metodolojiye ihtiyaç vardır. Öğrenciler için etkili öğrenme fırsatları sağlamalıdır;
- Kültürlerarası yetkinlik giderek daha önemli hale gelmektedir;
- İngilizcenin nispeten daha az kesimler tarafından kullanıldığı ülkelerde (Brezilya gibi (16 yaş üstü nüfusun sadece %5,1'i biraz İngilizce bilgisine sahiptir), Temel Eğitimin her yılı ve aşaması için İngilizce öğrenme hedeflerini belirleyen ulusal bir plan geliştirilmesi gerekmektedir.
- Öğretmenlere sadece ihtiyaç duyulmakla kalmayacak, aynı zamanda çok talep göreceklere. Bu da öğretmenlerin yeni beceriler geliştirmesine ve rollerinde bir değişim gerektirecektir. Ancak bu değişime rağmen, öğretmenler yine de öğretme ve öğrenme sürecinin merkezinde yer alacaktır. Yerel dillere ve İngilizce çeşitlerine odaklanmak da önemli bir değişiklik olarak belirtilmiştir;
- Modern işyerleri; dilsel, sosyal ve kültürel açıdan giderek daha dinamik ve karmaşık hale gelecektir. Bu nedenle, işyeri İngilizcesi, iş bağlamında öğretmeli, proje temelli öğrenmeye dayanmalı ve kültürlerarası yetkinlik ve dijital okuryazarlığı dahil ederken problem çözmeye dayanmalıdır.

6. SONUÇ ve TARTIŞMA

Küreselleşmeyi tehlikeye atabilecek sorunlar arasında yeni teknolojilerin etkileriyle ilişkili sosyal gerilimler, veri, sistem bütünlüğüne, güvenliğine müdahale eden siber saldırılar ve dijital platformlarda, işletim sistemlerinde, ödeme sistemlerinde, protokollerde kasıtlı kullanım hataları, duvarlar oluşturarak insanları, şirketleri ve hatta ülkeleri birbirinden ayırması yer almaktadır. Ancak küreselleşmenin sona ermekte olduğu sonucuna varmak aceleci olabilir, çünkü şüpheler genellikle piyasa entegrasyonunun ve ekonomik karşılıklı bağımlılığın daha sofistike boyutlarını dikkate almamaktadır. Görünen o ki küreselleşme gerilemiyor, değişiyor. Belki de daha adil ve kapsayıcı bir hale evrilebilecektir.

Gelecekte İngilizcenin şimdikinden daha az yaygın olma ihtimali, oldukça yaygın bir görüştür. Hangi dilin dünyanın bir sonraki "lingua franca"sı olarak yerini alacağını tahmin etmek ise zordur. Önceki yıllarda, özellikle 90'ların başından itibaren bir milyardan fazla insan tarafından konuşulan Mandarin, karmaşıklığına rağmen defalarca güçlü bir rakip olarak tanımlandı. Ancak bu vizyon asla gerçekleşmedi. Bu arada Polonyalı göz doktoru Ludwik Lejzer Zamenhof'un ta 1887'de bu ortak dil sorununu çözmek için Esperanto'yu icat ettiğini hatırlatmak isterim. Büyük ölçüde Latince'ye dayanan ve Almanca, Lehçe ve Rusça etkilerine dayanan Esperanto, kültürler arası temas için bir tür dilsel tarafsız zemin olarak tasarlandı. Ancak dünya çapında yaklaşık iki milyon kişi tarafından konuşulduğu bilgisine rağmen gerçek manada bir kullanıma asla sahip olmadı ("Esperanto", 2001).

İngilizcenin baskın küresel "lingua franca" olmaya devam etmesinin yanı sıra bireylerin yaşamlarında veya politikalarda oynadığı rol değişmeye başlayacaktır. İngilizce artık tek başına da görülmemektedir. İngilizce, 21. yüzyıl becerileri kavramı tarafından yakalanan ve dinamik küreselleşmiş bir dünya için gerekli olan bir dizi bilgi, beceri ve uzmanlığın bir parçası olarak görülmektedir. Yirmi birinci yüzyıl becerileri diye hazırlanan tüm listelerde bu pozisyonu yer almaktadır. Bu durum, mevcut değerlendirme uygulamaları için bazı zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Bireyleri daha bütünsel olarak geliştirmek ve değerlenmek için değerlendirmelerin daha yaratıcı ve yenilikçi olması gerekmektedir. Bu bakımdan alternatif ve performans tabanlı bütüncül değerlendirmelerin mutlak surette öğretmenlere kazandırılması gerekmektedir (Altan, 2019; Altan, 2024). Bu bakımdan Dil Değerlendirme Okuryazarlığı daha ciddi bir şekilde ele alınmalı ve kavramları bu değişen değerlendirme ortamına uygun olacak şekilde uyarlanmalıdır.

Önümüzdeki on yıl içinde öğrenci sayıları sabit kalacak veya artacaktır. Bunun ana etkenleri de eğitim, istihdam, teknoloji ve küresel hareketlilik olacaktır. İşverenler, ebeveynler ve öğrencilerin kendileri İngilizce dil eğitimine duyulan ihtiyacı artırmaktadır. Çünkü İngilizceyi; yaşamda, öğrenimde ve istihdamda başarı için bir gereklilik olarak görüyorlar. COVID-19 salgını dönemindeki teknolojik değişimler ve "teknoloji öğretmenin yerini alacaktır" teranelerine rağmen öğretmenler, öğretme ve öğrenme sürecinin ve eğitim sisteminin merkezinde yer almaya devam edecektir. Öğretmenler çok önemlidir. Ancak, dünyanın hemen her yerinde, ülkemizde olduğu gibi, kapasite konusunda ciddi endişeler vardır. Bu kapsamda hem yeterli sayıda İngilizce öğretmeni hem de yetenekli İngilizce öğretmenleri yetiştirilebilmelidir. Bu yüzden de teknolojiye yatırım yapılması yerine insana yatırım yapılması gerekmektedir (Altan, 2024).

Dil öğrenimiyle ilgili pek çok araştırma bulguları ile pratikte gerçekte yaşananlar arasında büyük bir uçurum olduğu bilinen bir gerçektir. Öğretmenler genellikle kendilerine tanıdık gelen yollarla öğretirler hatta benim deyimimle "öğretildikleri gibi öğretirler". Bu yüzden de yaklaşımda değişiklik yapmak zor olabilir. Ancak bulguların ve teorilerin öğretmenler tarafından kolayca anlaşılmasını sağlayarak kanıta ve araştırmaya dayalı farkındalık amaçlı mesleki çalışmalar hem teşvik edilmeli hem de artırılmalıdır.

Gelecekte sadece İngilizce mi olacak? Bence hayır. Büyüyen ve gelişmekte olan ekonomilere sahip ülke dilleri de önem kazanacak özellikle ticaret yapılması isteniyorsa. BRIC (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika Cumhuriyeti) diye adlandırılan ülkeler bu anlamda öne çıkıyor. İşin demografik yönünden bakılınca da uzun vadede İspanyolca, Arapça, Hintçe, Bengalce, Urduca, Endonezce ön plana çıkıyor. Bu ülkeler hem nüfusları hem de ticaret kapasiteleri bakımından, gelecekte oldukça baskın olacaklar diye düşünüyorum. Fransızca bazı bölgelerde, özellikle de Avrupa'da son yıllarda ciddi zemin kaybetti. Ancak Fransızca, konuşulmaya devam edilen Batı Afrika'nın politik ve ekonomik açıdan hem daha istikrarlı hem de daha çekici hale gelmesi durumunda yeniden nüfuz kazanabilir. Bu kapsamda Türkçeyi de aynı şekilde değerlendirmek isterim.

Yabancı dil öğrenme süreçlerinin hızlı bir değişim/dönüşüm sürecinde olduğu kesindir. Dil Öğrenme Uygulamaları (Language Learning Apps), yabancı dil öğrenimine yönelik geleneksel yaklaşımları yaladı hatta bunların yerini alıyor. Bu arada, çeviri uygulamaları ve konuşma tanıma yazılımları artık temel bir sağduyu sorusunu gündeme getiriyor: Çok hızlı ve pratik alternatif yaklaşımlar mevcutken neden bir dili sistematik olarak öğrenmek için bu kadar çok zaman harcayalım? Yapay zekâ araçları gelecekte yabancı dil öğrenimini nasıl etkileyecek? Yapay zekâ teknolojilerinin sunabileceği büyük faydalar var ve aynı zamanda birçok kötüye kullanım potansiyeli de vardır. Ancak öğretmenler bunların sorumlu ve yapıcı bir şekilde kullanıldığından emin olmak için stratejiler geliştirmelidirler. Ancak ben hâlâ insana ihtiyaç duyuluyor ve duyulmaya devam edecektir diye düşünüyorum, çünkü dil insandır.

Öğretmenler yapay zekâ araçlarını yapıcı bir şekilde nasıl kullanabilir ve teknolojinin sorumlu kullanımının gerekliliği konusunda farkındalığı nasıl artırabilir? Bunun bir yolu, öğrenciler arasında üstdil farkındalığını artırmak ve onlara yazılımın sınırlamalarını göstermek için sınıfta makine tarafından çevrilmiş ve oluşturulmuş metinler üzerinde çalışmak olabilir.

Hem sınıf içinde hem de dışında öğrenmeye yardımcı olmak için teknoloji kullanmanın önemli avantajları olsa da bu avantajlar her zaman tek başına teknoloji ile halledilemeyecektir. 90'ların başında adeta bir furyaya dönüşen ve üzerinde yüzlerce tez binlerce makale yazılan bilgisayar destekli yabancı dil öğrenimi/öğretimi konusu ne oldu? Kimler bu yolla öğretti ya da öğrendi? Bir furyaydı geçti gitti. O tezleri, makaleleri yazanlar neredeler? Sonrasında neler yaptılar? Aynı durumun yapay zekâ destekli çok daha gelişmiş dil öğrenme sistemleri için de geçerli olacağını zaman bizlere gösterecektir.

Teknoloji, öğretmenlerin görevlerini kolaylaştırabilir, dersleri daha etkili ve ilgi çekici hale getirebilir ve herkese yabancı dilleri öğrenme, anlama ve kullanma konusunda daha iyi fırsatlar sağlayabilir. Ancak öncelikle bu teknolojilerin herkes tarafından ulaşılabilir olması çok daha önemlisi de öğretmenlerin bu teknolojileri kullanabilir olarak yetiştirilmesi ve bunun sürdürülebilir olmasıdır. Yani, toplum olarak neleri düşünmemiz, tartışmamız gerekiyor ya da sosyal yönetim nerede gereklidir?

Dil öğreniminin geleceği bir tür harmanlanmış öğrenme olacaktır: kişiselleştirilmiş, uyarlanabilir materyal ve mevcut tüm akıllı yazılım araçlarını gerektiğinde kullanan, heyecan verici çağdaş içerik ve dijital egzersiz dönemleriyle, mükemmel uyum sağlayan analog öğretimin bir karışımından bahsediyorum.

Geleceğin ideal dil öğretmeni kim veya ne olacaktır? Peki ya ideal öğrenme materyali? İyi bir öğretmenin hangi yeni becerilere sahip olması gerekir? Yabancı dil öğretimi ve öğrenimini desteklemek için yapay zekâ nasıl ve hangi alanlarda kullanılabilir? Gibi soruların mutlaka cevaplanması gerekmektedir.

Dijital devrim, 21. yüzyılın başında Silikon Vadisi merkezli fırsatlar yarattı ve bu da sosyal medya, video ve müzik akışı hizmetleri aracılığıyla Amerikan kültürünün erişimini artırdı. İngilizceyi iş ve eğlence dili olarak dünya sahnesine çıkaran da bu büyük sosyo-ekonomik etkidir. Ancak İngilizcenin yaygın olarak konuşulmadığı ülkelerde yerelleştirilmiş dijital içeriğin giderek daha fazla talep gördüğü bir çağda, İngilizcenin küresel bir iletişim dili olarak hakimiyetinin azalmakta olduğunu varsaymayı pek de mümkün ve de akılcı görmemekteyim.

On yıllar boyunca hem kahraman hem de kötü adam olan küreselleşmenin geri çekilmekte olduğu artık hemen her kesim tarafından dillendiriliyor. Şirketlerin tedarik zincirlerini çeşitlendirdiği ve işlerini evlerine daha yakın yerlere taşıdığı yönünde yaygın bir algı var. Bu kapsamda, 6-9 Haziran 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilen ve aşırı sağın güçlenmesiyle sonuçlanan Avrupa Parlamentosu seçimlerini de ciddiye almak gerekmektedir. Peki, küreselleşmeden mutlak uzaklaşmaya doğru mu gidiyoruz? Küreselleşme dönemi bir tür gerilemeye hatta sona eriyor olabilir. Yerini neyin alacağı henüz belli değil ancak ortak zorluklarla yüzleşmek için küresel iş birliğinin gerekli olduğu da çok açık.

Pek çok konuda olduğu gibi bu konuda da bekleyip göreceğiz.

7. TEŞEKKÜR

Yazım kontrolü yapan Sebahattin Dilek'e Teşekkür ederim.

KAYNAKÇA

- 1999 Seattle WTO protests. (19 November 2021). **Wikipedia**. https://en.wikipedia.org/wiki/1999_Seattle_WTO_protests/sites den erişildi.
- A brief history of the English language (T.Y). **College of English Language**. www.englishcollege.com/ sitesinden erişildi.
- A Dictionary of the English Language. (27 May 2002). **Wikipedia**. <https://en.wikipedia.org/> sitesinden erişildi.

- Altan, M.Z. (2010). ELT Major University Students' Beliefs on the Role of English, Globalization and Global English. In Gagliardi, C, Maley, A. (Eds). **EIL, ELF, Global English: Teaching and Learning Issues**. Bern: Peter Lang AG.
- Altan, M.Z. (2017). Globalization, English Language Teaching and Turkey. **International Journal of Languages' Education and Teaching**, 5, 764-776.
- Altan, M.Z. (2019) **Türkiye'nin Eğitim Çıkması Girişimci Öğretim Girişimci Öğretmen**. (3. Baskı). PEGEM.
- Altan, M.Z. (2024). **Profesyonel Öğretmenlik**. Akademisyen Yayınevi.
- Aiyar, S., Ilyina, A., & others (2023). **Geoeconomic Fragmentation and the Future of Multilateralism**. Staff Discussion Note SDN/2023/001. International Monetary Fund, Washington, DC.
- Attinasi, M.G., Boeckelmann, L. and Meunier, B. (2023). **Friend-shoring global value chains: a model based assessment**. Published as part of the ECB Economic Bulletin, Issue 2/2023, www.ecb.europa.eu/ sitesinden erişildi.
- Barclays. (2022). **The acceleration of deglobalisation**, www.ib.barclays/ sitesinden erişildi.
- Bertucci, G., Alberti, A. (2003). Globalization and the Role of the State: Challenges and Perspectives. In **Reinventing Government for the Twenty-first Century. State Capacity in a Globalizing Society**. Kumarian Press.
- Bohara, L. B. (2018). Global Language: Status, Scope and Challenges. **Journal of NeltaSurkhet**, 5, 89-96. <https://doi.org/10.3126/jns.v5i0.19494>
- Britannica, **Discover the history and development of dictionaries**, www.britannica.com/ sitesinden erişildi.
- British Council. (2013). The English Effect: The impact of English, what it's worth to the UK and why it matters to the world, [https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/english_effect_reportv2.pdf/](https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/english_effect_reportv2.pdf) sitesinden erişildi.
- Carnoy, M., Rhoten, D. (2002). What Does Globalization Mean For Educational Change: A Comparative Study. **Comparative Education Review**, 46, (1), 1-9. <https://doi.org/10.1086/324053>
- Chang, H. J. (2002). **Globalisation, Economic Development & the Role of the State**. Zed Books.
- Chatham House (12 October 2022). What is deglobalization? www.chathamhouse.org/ sitesinden erişildi
- Chomsky, N. (2017). **Myths of Globalization**., <https://chomsky.info/20170705/> sitesinden erişildi.
- Crystal, D. (1997). **English as a global language**. Cambridge University Press.
- Cusack, C. (2001). **The End of Religions? Religion in an Age of Globalization**. Sydney Studies in Religion.
- Deglobalization. (2018, January 15). **Wikipedia**, <https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Deglobalization&actin=history/> sitesinden erişildi.

- Dollar, D., & Kraay, A. (2002). Growth Is Good for the Poor. **Journal of Economic Growth**, 7(3), 195-225.
- Dollar, D., & Kraay, A. (2004). Trade, Growth, and Poverty. **The Economic Journal**, 114 (493), 22–49.
- Encyclopedia of Education. (2002). **Globalization of Education**, www.encyclopedia.com/ sitesinden erişildi.
- Esperanto. (2001, November 3). **Wikipedia**, <https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Esperanto&action=history&dir=prev>
- European Commission (2021). COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Strategic dependencies and capacities, <https://commission.europa.eu/system/files/2021-05/swd-strategic-dependenciescapacitiesen.pdf/> sitesinden erişildi.
- Feder, J.B. (July 6, 2006). Theodore Levitt, Who Coined the Term 'Globalization,' Is Dead. 11. **New York Times**, www.nytimes.com/ sitesinden erişildi.
- First globalization, (18 April 2014). **Wikipedia**, https://en.wikipedia.org/wiki/First_globalization/ sitesinden erişildi.
- Fox, J. (2001). **Chomsky and Globalisation (Postmodern Encounters)**. Icon Books.
- Frazer, N. (Sun 2 Nov 2014). How the World Was Won: The Americanization of Everywhere review a brilliant essay. **The Guardian**, www.theguardian.com/ sitesinden erişildi.
- Graddol, D. (1997). **The future of English?** British Council.
- Giddens, A. (2000). **Runaway world: How globalization is shaping our lives**. Routledge.
- Gitnux (December, 2023). Must-Know Globalization Statistics [Latest Report], <https://gitnux.org/globalization-statistics/> sitesinden erişildi.
- Hopkins, A. G. (ed.). (2002). **Globalization in World History**. W. W. Norton.
- IFOP. (2012, April). **Les Français, le Protectionnisme et le Libre Echange, Vague 2**, www.ifop.com/ sitesinden erişildi.
- International Monetary Fund (IMF). (2007). **World Economic Outlook, October 2007: Globalization and Inequality**, www.imf.org/ sitesinden erişildi.
- International Monetary Fund (IMF). (2008). **Globalization: A Brief Overview**, www.imf.org/ sitesinden erişildi.
- International Monetary Fund (IMF). (OCTOBER 2023). **NAVIGATING GLOBAL DIVERGENCES**, www.imf.org/ sitesinden erişildi.
- Lerche III, Charles O. (1998). The Conflicts of Globalization. **International Journal of Peace Studies**, 3(1), January, 47-66.
- Levitt, T. (May 1983). **The Globalization of Markets**. Harvard Business Review, <https://hbr.org/1983/05/the-globalization-of-markets/> sitesinden erişildi.
- Marshall Plan. (23 August 2001). **Wikipedia**, https://en.wikipedia.org/wiki/Marshall_Plan/ sitesinden erişildi.

- Mazlish, B. (2011). Ruptures in History. **Historically Speaking**, 12 (3), 32-33.
<https://doi.org/10.1353/hsp.2011.0044>
- McAuley, J. (10 March 2018). 'Let them call you racists': Steve Bannon delivers fighting speech to France's National Front. **The Washington Post**, <https://www.washingtonpost.com/sitesinden/erisildi>.
- National Geographic. **Globalization**,
<https://education.nationalgeographic.org/resource/globalization/sitesinden/erisildi>.
- Nunan, D. (Winter, 2003). The Impact of English as a Global Language on Educational Policies and Practices in the Asia-Pacific Region. **TESOL Quarterly**, 37 (4), 589-613.
<https://doi.org/10.2307/3588214>
- O'Rourke, K. H., and Williamson, J. G. (1999). **Globalisation and History: The Evolution of a Nineteenth-century Atlantic Economy**. MIT Press.
- Patel, M., Solly, M. & Copeland, S. (2023). In O'Sullivan, B. & Jin, Y. (Eds.). **The Future of English: Global Perspectives**. British Council. <https://www.britishcouncil.org/future-of-english/sitesinden/erisildi>.
- Raja, S.G. (2012). The impact of english language on contemporary world: A global perspective. **Asian Journal of Multidimensional Research**, 1(4), 146- 155.
- Sahlberg, P. (2006). Education reform for raising economic competitiveness. **Journal of Educational Change**, 7 (4), 259-287. <https://doi.org/10.1007/s10833-005-4884-6>
- Salmon Pandarangga. (2015). The transformation of english as a global language in the world. **Lingua**, 10 (2), 90-96. <https://doi.org/10.18860/ling.v10i2.3132>
- Schulze, T., Soderberg, G. and Trevino, J.P. (2023). **Geoeconomic Fragmentation and the Future of Multilateralism**. Staff Discussion Notes, No 2023/001. IMF Staff Discussion Notes, www.imf.org/sitesinden/erisildi.
- Sen. A. (JANUARY 5, 2002). How to Judge Globalism, <https://prospect.org/features/judge-globalism/sitesinden/erisildi>.
- Seong J., White O., Woetzel J., Smit S., Devesa T., Birshan M. And Samandari H. (2022). **Global Flows: The Ties that Bind in an Interconnected World**. Discussion Papers, McKinsey Global Institute, McKinsey & Company and European Investment Bank, www.mckinsey.com/sitesinden/erisildi.
- Stiglitz, J.E. (2002). **Globalization and Its Discontents**. Norton.
- Suleymanova, G. (2019). Integration of the english language and ict in the process of globalization, **Asian Journal of Multidimensional Research**, 8 (5), 328-333.
<https://doi.org/10.5958/2278-4853.2019.00209.X>
- Tam, K.K. (2019). Conclusion: Globalization as Englishization. In: **The Englishized Subject**. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-13-2520-5_12

The Economist. (Special reports, September, 2001). Globalisation and its critics, www.economist.com/sitesinden erişildi.

Trump, D. (2017). President Trump Addresses the 72nd Session of the UN General Assembly. **YouTube**, <https://www.youtube.com/watch?v=AyttM9EnObc/> sitesinden erişilmiştir.

United Nation (UN). (New York, 8-9 November 2001). **Report of the Expert Group Meeting Globalization and Poverty Reduction: Can the Rural Poor Benefit from Globalization?** www.un.org/ sitesinden erişilmiştir.

UNDP (2008). **Human Development Report 2007/2008: Fighting Climate Change: Human Solidarity in a Divided World**, www.undp.org/ sitesinden erişilmiştir.

Volle, A. (2024, February 16). Globalization. **Encyclopedia Britannica**, <https://www.britannica.com/money/globalization/> sitesinden erişildi.

Wallraff, B. (2000, November). What global language? **The Atlantic**.

World Social Forum (January 13 2022). **Wikipedia**, https://en.wikipedia.org/wiki/World_Social_Forum/